

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 505/2021-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ladislava Duditša a zo sudcov Libora Duľu a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jaroslavom Kiapešom, Štúrova 31, Liptovský Mikuláš, proti postupu Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 387/2015 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Námestovo v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 387/2015 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Námestovo **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **460,66 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Obsah ústavnej sťažnosti

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 30. augusta 2021 domáhal vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Námestovo

(ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 387/2015 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľ zároveň navrhoval prikázať okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov, uplatnil si primerané finančné zadosťučinenie vo výške 4 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou podanou 25. novembra 2015 domáhal na okresnom súde ochrany osobnosti a náhrady nemajetkovej ujmy proti žalovanému. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je tvrdenie, že došlo k porušeniu jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a jeho práva na rozhodnutie v primeranej lehote.

3. Sťažovateľ poukázal na to, že celková dĺžka napadnutého konania presiahla už šesť rokov, pričom okresný súd mal postupovať neefektívne a po dobu dlhšiu ako dva a pol roka bol úplne nečinný. Sťažovateľ zároveň uviedol, že v napadnutom konaní adresoval predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v konaní, ktorú podpredsedníčka okresného súdu vyhodnotila ako opodstatnenú. Sťažovateľ sa domáhal aj finančného zadosťučinenia vo výške 4 000 eur, pričom ani výšku a ani potrebu takejto náhrady žiadnym spôsobom neodôvodnil.

II.

Procesný postup ústavného súdu a vyjadrenie okresného súdu

4. Ústavný súd ústavnú sťažnosť predbežne prerokoval a uznesením č. k. IV. ÚS 505/2021-12 z 5. októbra 2021 ju podľa § 56 ods. 1 a 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prijal na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru a vo zvyšnej časti týkajúcej sa namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy ústavnú sťažnosť odmietol.

5. Ústavný súd následne výzvou z 8. októbra 2021 vyzval podpredsedníčku okresného súdu, aby sa vyjadrila k opodstatnenosti ústavnej sťažnosti. Podpredsedníčka okresného súdu v podaní doručenom ústavnému súdu 25. októbra 2021 potvrdila nečinnosť okresného súdu v období od apríla 2016 do júla 2018 a následne do decembra 2018, ale uviedla, že táto nečinnosť bola spôsobená najmä z dôvodu zmeny zákonného sudcu, ktorá nastala v napadnutom konaní trikrát. Uvedená okolnosť súvisí s personálnou poddimenzovanosťou okresného súdu v predmetnom období. Po tom, čo bol v poradí treťou zákonnou sudkyňou vyhlásený rozsudok, po jeho zrušení v odvolacom konaní a následnom vrátení veci okresnému súdu vo februári 2020 bolo nariadené pojednávanie dvakrát zrušené na žiadosť sťažovateľa a raz z dôvodu pandemickej situácie. Podpredsedníčka okresného súdu preto uviedla, že prietahy boli okrem potreby opakovaného prerozdelenia veci z dôvodu zmeny zákonného sudcu spôsobené aj protipandemickými opatreniami v súvislosti so šírením choroby COVID-19.

6. Po doručení vyjadrenia okresného súdu ústavný súd vyzval právneho zástupcu sťažovateľa, aby v prípade, ak by to sťažovateľ považoval za potrebné, zaujal stanovisko k vyjadreniu okresného súdu, ktoré mu v prílohe zaslal. Sťažovateľ a ani jeho právny zástupca sa v stanovenej lehote nevyjadrili.

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s podaniami účastníkov dospel k názoru, že od ústneho pojednávania nemožno v tomto prípade očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Chronológia úkonov okresného súdu v napadnutom konaní

8. Ústavný súd nahliadnutím do predloženého spisového materiálu okresného súdu (10 C 387/2015) zistil, že okresný súd vykonal v predmetnej veci tieto úkony:

- Dňa 25. novembra 2015 sťažovateľ podal na okresnom súde žalobu o ochranu osobnosti.
- Dňa 10. decembra 2015 okresný súd zaslal účastníkom procesné poučenia a odporcovi aj žalobu.
- Dňa 10. februára 2016 bolo okresnému súdu doručené vyjadrenie odporcu k žalobe.
- Dňa 22. februára 2016 okresný súd zaslal toto vyjadrenie sťažovateľovi.
- Dňa 5. apríla 2016 odporca navrhol okresnému súdu doplnenie dokazovania.
- Dňa 20. apríla 2016 súd zaslal Okresnému úradu Tvrdošín, odboru katastra žiadosť o súčinnosť.
- Dňa 29. apríla 2016 Okresný úrad Tvrdošín predložil súdu požadované listiny.
- Dňa 3. apríla 2017 sa zmenil zákonný sudca.
- Dňa 8. júna 2018 sťažovateľ žiadal súd o nariadenie termínu pojednávania a zároveň navrhol vykonanie dôkazov.
- Dňa 13. júna 2018 okresný súd nariadil pojednávanie na 9. júl 2018.
- Dňa 9. júla 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom boli vypočutí sťažovateľ aj odporca, pričom pojednávanie bolo odročené na neurčito na účely vypočutia navrhovaných svedkov.
- Dňa 1. augusta 2018 nastala druhá zmena zákonného sudcu.
- Dňa 4. októbra 2018 súd nariadil termín pojednávania na 11. december 2018.
- Dňa 11. decembra 2018 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom boli vypočutí navrhovaní svedkovia.
- Dňa 17. decembra 2018 sťažovateľ navrhol vypočuť ďalšieho svedka.
- Dňa 24. januára 2019 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom bolo dokazovanie vyhlásené za skončené, pričom bolo odročené na 22. február 2019 na účely vyhlásenia rozsudku.
- Dňa 22. februára 2019 súd vyhlásil rozsudok č. k. 10 C 387/2015-113.
- Dňa 15. marca 2019 odporca podal proti predmetnému rozsudku odvolanie.
- Dňa 9. apríla 2019 súd zaslal odvolanie sťažovateľovi na vyjadrenie.

- Dňa 23. apríla 2019 sa sťažovateľ vyjadril k odvolaniu.
- Dňa 7. mája 2019 súd vyrubil odporcovi súdny poplatok za podanie odvolania.
- Dňa 17. mája 2019 sa odporca vyjadril k podaniu sťažovateľa týkajúcemu sa odvolania.
- Dňa 25. júna 2019 sa sťažovateľ vyjadril k poslednému podaniu odporcu.
- Dňa 9. augusta 2019 okresný súd predložil spis odvolaciemu súdu na rozhodnutie o odvolaní.
- Dňa 30. decembra 2019 odvolací súd uznesením č. k. 10 Co 174/2019-161 zrušil napadnutý rozsudok a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.
- Dňa 26. marca 2020 sa sťažovateľ vyjadril k uzneseniu odvolacieho súdu.
- Dňa 25. mája 2020 okresný súd nariadil termín ďalšieho pojednávania na 10. september 2020.
- Dňa 27. júla 2020 k uzneseniu odvolacieho súdu sa vyjadril aj odporca.
- Dňa 26. augusta 2020 sa sťažovateľ ospravedlnil z nariadeného pojednávania.
- Dňa 9. septembra 2020 súd zrušil nariadený termín pojednávania a nariadil nový na 14. január 2021.
- Dňa 5. januára 2021 súd z dôvodu protipandemických opatrení pojednávanie nariadené na 14. január 2021 zrušil a stanovil nový termín na 6. máj 2021.
- Dňa 5. mája 2021 súd zrušil nariadený termín pojednávania z dôvodu na strane sťažovateľa a určil nový termín na 9. september 2021.
- Dňa 27. augusta 2021 sťažovateľ doručil súdu svoje vyjadrenie.
- Dňa 8. septembra 2021 okresný súd zrušil nariadené pojednávanie z dôvodu práceneschopnosti odporcu a nariadil ďalší termín na 19. november 2021.
- Dňa 19. novembra 2021 sa uskutočnilo pojednávanie, na ktorom súd rozhodol uznesením o zastavení konania (z dôvodu späťvzatia žaloby sťažovateľom z 18. novembra 2021, pozn.). Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 1. januára 2022. Momentálne zostáva v napadnutom konaní rozhodnúť iba o trovách konania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 387/2015 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. jeho práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom tohto základného práva je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním

veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

11. Priznanie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zakladá povinnosť súdu aj sudcu na organizovanie práce tak, aby sa toto právo objektívne realizovalo (II. ÚS 21/01, I. ÚS 251/05). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vychádzala predtým z niektorých ustanovení zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (napr. § 6, § 100 ods. 1, § 117 ods. 1 a § 119 ods. 1), ktorý platil do 30. júna 2016, a v súčasnosti už vychádza najmä zo zásady vyplývajúcej z čl. 17 a § 157 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). V zmysle čl. 17 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb“ a v zmysle § 157 ods. 1 CSP „súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania“.

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú

- právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje,
- správanie účastníka súdneho konania a
- postup samotného súdu.

Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prerokovanej veci.

Právna a faktická zložitosť veci:

13. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, ústavný súd podotýka, že rozhodovanie o žalobe o ochranu osobnosti nie je možné vo všeobecnosti posúdiť ako *a priori* jednoduché alebo zložité. Priebeh napadnutého konania, ako bol opísaný v predošlej stati, v každom prípade nemožno pripísať na vrub potenciálnej faktickej alebo právnej zložitosti prerokovanej veci.

Správanie účastníka konania:

14. Správanie účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom. Ústavný súd, vychádzajúc z obsahu vyžiadaného spisu okresného súdu, konštatuje, že okresný súd zrušil pojednávania nariadené na 10. september 2020 a 6. máj 2021 na základe žiadostí sťažovateľa, pričom išlo o obdobie, keď boli možnosti okresného súdu s ohľadom na cyklicky sa zhoršujúcu a zlepšujúcu pandemickú situáciu na nariadenie iného

termínu pojednávania objektívne obmedzené, a preto ústavný súd konštatuje, že aj správanie sťažovateľa v tomto prípade čiastočne prispelo negatívnym spôsobom k dĺžke napadnutého konania. Táto okolnosť je relevantná vo vzťahu k rozhodnutiu o primeranom finančnom zadosťučinení požadovanom sťažovateľom.

Postup okresného súdu v napadnutom konaní:

15. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup samotného okresného súdu v napadnutom konaní. Najdlhším obdobím nečinnosti bolo obdobie medzi aprílom 2016 a júnom 2018, keď okresný súd nevykonal žiadny úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty strán napadnutého súdneho konania. Okrem toho došlo k menej výrazným obdobiam nečinnosti [napr. medzi 9. júlom 2018 a 4. októbrom 2018, resp. po vrátení veci odvolacím súdom začiatkom roka 2020 sa okresnému súdu podarilo pojednávať až v novembri 2021 – uvedené okrem pandemickej situácie zavinili aj účastníci konania, no aj samotný súd nariaďoval pojednávania v takých odstupoch (4 –5 mesiacov, pozn.), že v čase nariadenia pojednávania nebolo možné ani odhadnúť pandemickú situáciu aktuálnu v čase predpokladaného termínu pojednávania]. Ústavný súd zároveň poukazuje na skutočnosť, že okresný súd po podaní odvolania dokázal predložiť spis odvolaciemu súdu až po piatich mesiacoch (pričom odvolaciemu súdu potom stačili na rozhodnutie 4 mesiace), čo tiež nesvedčí o efektívnom postupe, pretože postup súdu pri predložení veci odvolaciemu súdu po podaní odvolania spočíva v jednoduchých administratívnych úkonoch. Postup okresného súdu preto možno hodnotiť aj ako neefektívny a nesústredený. V napadnutom konaní teda došlo k neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu približne v rozsahu 30 mesiacov a popritom okresný súd postupoval neefektívne a nesústredene, čo možno v kontexte danej veci jednoznačne považovať za porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, resp. práva na prejednanie veci v primeranej lehote.

16. Vo vzťahu k zložitej personálnej situácii na okresnom súde, na ktorú poukázala podpredsedníčka okresného súdu, ústavný súd opakuje, že akékoľvek systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzenú personálne kapacity príslušných súdov.

Záver:

17. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 387/2015 porušené boli (bod 1 výroku tohto nálezu).

18. Ústavný súd poukazuje na to, že podľa prehľadu úkonov okresný súd v napadnutom konaní zastavil konanie, pričom toto rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť 1. januára 2022. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nevyhovel ústavnej sťažnosti v tej časti, v ktorej sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prieťahov (bod 3 výroku tohto nálezu), pretože takýto príkaz uložený okresnému súdu v aktuálnej procesnej situácii nemá žiadne opodstatnenie.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

20. Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

21. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04).

22. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Sťažovateľ si uplatnil primerané finančné zadosťučinenie v sume 4 000 eur, pričom ani výšku a ani potrebu takejto náhrady žiadnym spôsobom neodôvodnil. Vzhľadom na okolnosť, že k dĺžke konania prispel sčasti aj samotný sťažovateľ (bod 14 odôvodnenia tohto nálezu), na absenciu odôvodnenia jeho nároku na finančné zadosťučinenie a napokon aj na fakt, že konanie o žalobe sťažovateľa bolo napokon zastavené na základe späťvzatia žaloby samotným sťažovateľom, ústavný súd konštatuje, že v tomto prípade priznanie finančného zadosťučinenia nemohlo byť doplnením ochrany základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Ústavný súd teda dospel k záveru, že v tomto prípade k porušeniu práv sťažovateľa nedošlo spôsobom, ktorý by vyžadoval poskytnutie vyššieho stupňa ochrany vo forme finančného zadosťučinenia, a preto ústavnej sťažnosti sťažovateľa v tejto časti taktiež nevyhovel (bod 3 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

24. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 460,66 eur (bod 2 výroku tohto nálezu).

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to za 2 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, podanie sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2021 v sume 181,17 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a tiež zo sadzby za náhradu hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby za rok 2021 v sume 10,87 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky). Súčasťou výslednej sumy je aj daň z pridanej hodnoty vo výške 76,78 eur.

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

27. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. februára 2022

Ladislav Dudíťš
predseda senátu